

XX

Краєзнавчі читання

імені
о. Петра Лебединцева

Частина 2

Біла Церква
2014 р.

УДК 908:372.48
ББК 26.891 (4Укр-2 Біла Церква)
К 78

XX Краєзнавчі читання імені о. Петра Лебедюшова.

13 лютого 2014 р. – Біла Церква, 2014. – 40 с.

Редакційна колегія:

Діденко Л.М., кандидат історичних наук, директор Білоцерківського краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України;

Петренко В.В., заступник директора з наукової роботи Білоцерківського краєзнавчого музею;

Чернецький Є.А., кандидат історичних наук, завідувач відділу інформаційно-краєзнавчої роботи Білоцерківської міської ЦБС;

Поплавська С.П., завідувача науково-методичним відділом Білоцерківського краєзнавчого музею.

На обкладинці: Малюнок В.І. Качановського, 1946 р. (папір, акварель). Будинок у якому під час Великої Вітчизняної війни розміщувався міськвиконком, теперішня Торгова площа, 5.

ЗМІСТ

I. Оргкомітет	3
II. Журнал "Читань"	4
III. Матеріали	
<i>Олексій Стародуб.</i> Білоцерківці зі статусом вільних мешканців на межі XVIII–XIX ст	5
<i>Анатолій Бондар.</i> Відбудова Білої Церкви (1944–1946 рр.).	13
<i>Олександр Ярмола.</i> Збірка мистецьких речей з Київщини художника В.Л. Масляникова.....	28

I. Оргкомітет

Загальна рада:

Людмила Діденко, голова, кандидат історичних наук, заслужений працівник культури України, директор музею

Вікторія Петренко, заступник директора музею

Євген Чернецький, кандидат історичних наук, зав. відділом інформаційно-краєзнавчої роботи Білоцерківської міської ЦБС, старший науковий співробітник БКМ

Видавничий комітет:

Людмила Діденко, редактор

Вікторія Петренко, відповідальний за макет

Євген Чернецький, відповідальний за текст

Світлана Поплавська, комп'ютерна верстка та дизайн

Олександр Ярмола

**Збірка мистецьких речей з Київщини художника
В.Л. Масляникова**

Віктор Леонідович Масляников (1877, м. Кам'янець-Подільський – 20.IV.1944, Київ) – здобув художню освіту у Київській малювальній школі М. Мурашка та Краківській академії красних мистецтв (1905–1910), де навчався у Я. Станіславського. Писав невеличкі за розміром пейзажі, витончені за колоритом та ліричні за настроєм. У 1906 брав участь в ілюструванні журналу „Шершень”ⁱ.

Разом із художньою творчістю В.Л. Масляников захоплювався колекціонуванням мистецьких речей народного побуту, робив замальовки мальовничих місцевостей, цікавився українською вишивкою та орнаментом.

У Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського зберігається частина творчого спадку В.Л. Масляникова: кольорові картки добірки малюнків українських писанок (зокрема малюнки писанок 20 століття з сіл Лобачова, Черепина, Бродка Тарашанського р-ну Київської областіⁱⁱ), зразки української вишивки 19 століттяⁱⁱⁱ, зразки орнаменту української сорочки поч. 20 століття^{iv}.

В Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України зберігається особовий фонд Віктора Леонідовича Масляникова (Ф. 1071; оп. 1; од. зб. 28; 1870–1946 рр.). Зокрема серед матеріалів фонду^v:

- Художні роботи В.Л. Масляникова. Альбом із замальовками (1899), фотокопія картини “На баштані” (1903), рослинний орнамент (1940) та ін.
- Рукописи В.Л. Масляникова. Список картин, переданих Музею українського мистецтва, начерки, нотатки (1922–1929).
- Записники із записами побутового характеру (1904).
- Дарчий напис О. Самойлович, матері художника, В.Л. Масляникову на обкладинці альбому (1897).

XX Краснавчі читання імені о. Петра Лебединцева

- Свідоцтво про військову повинність (1893), матеріали (виписки з протоколів засідання бюро Київської філії АРМУ, повідомлення тощо) про роботу художника в АРМУ (1926–1927), автобіографія (1941–1944), запрошення на вечір Фотія Красицького (1943).

- Фотографії В.Л. Масляникова, індивідуальні 2 (1893), в групі з друзями 4 (б/д). Всього 6.

- Фотокопії картин українських художників, вишивки, архітектурних споруд та ін. (1870–1890).

- Документи та матеріали К.М. Лисенко, дружини художника: лист П.М. Самойловичу (1914), індивідуальна фотографія (1890).

У матеріалах Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України^{vi} містяться документи, що розкривають долю особистої збірки мистецьких речей В.Л. Масляникова. Опис цієї збірки містить перелік речей, які мають походження з багатьох куточків України. Ці речі у 1932 році були передані художником до Всеукраїнського центрального історичного музею (м. Харків). Подальша їх доля потребує додаткового дослідження. Можливо, частина збірки, невдовзі, була вилучена з музейних колекцій для продажу за кордон, як це було з музейними експонатами інших українських музеїв^{vii}. Невідомо, яка доля спіткала ці речі й під час німецької окупації.

Проте, навіть сам опис цих речей вже має наукову вартість, оскільки свідчить про типологію речей, що використовувалися місцевим населенням як на початку 20 століття, так і значно раніше.

Нижче наводиться витяг зі списку речей мистецької колекції художника В.Л. Масляникова, які походять з Київщини. Географічні межі Київщини вказані відповідно до того, як вони подані в оригіналі списку 1932 року. До списку додається передрук листа В.Л. Масляникова зі згодою на передачу власної колекції до державного музейного фонду (збережена орфографія оригіналу).

Документ №1

ЦДАВОВ України. – Ф. 166, оп. 10, спр. 1393. – Арк. 128-128 зв. (рук.) (08/11*-12)

До Сектору Науки Народнього Комісаріату освіти

У відповідь на В/листа з 11.V. ц.р. ч. 70106, повідомляю Вас, що погоджуючись на передачу збірки моєї, я нічого не маю проти місця її перебування у Всеукраїнському Центральному Історичному Музеї.

Що до умов передачі, то мої міркування такі: Звертаю В/увагу, що збирання речей для моєї збірки я провадив довгий час, поклавши на цю справу багато енергії, одвідуючи найвіддаленіші кутки України й віддаючи на придбання речей кошти з свого скромного заробітку.

Отже, прагнучи лише до єдиної мети, якомога більше дати від себе в скарбницю музейної справи на Україні, я, маючи хист, добрий досвід в збиранні речей старого україн. побуту, хочу й надалі ще активніше працювати на користь її розвитку.

Конкретно маю бажання й надалі поповнювати свою збірку, – знаючи ж добре місця де можна здобувати українську побутову старовину, можливо, не витрачаючи багато коштів, улаштувати й експедиції для збирання речей.

На жаль, обстановка що до роботи для мене тут, у Києві – несприятлива: свій досвід, свої знання я не маю тут де прикласти і тому маю бажання, коли це можливо, попрацювати, показати свою роботу й бути корисним у нашому центрі – Харкові, де сподіваюсь на кращу оцінку того, що зробив досі і що можу зробити надалі для найкращого освітлювання перед українським пролітаріатом нашого історичного минулого.

//Арк. 128 зв.//

Всі деталі умови передачі збірки я обговорив з тов. Мельничуком [Р]. Ф., – який і доповість їх Вам. До цього додаю опис всіх речей, що входять до моєї збірки.

В. Масляніков

10го червня 1932го року, м. Київ

Ботанічна вул., ч. 11, пом. 5.

XX Краєзнавчі читання імені о. Петра Лебединцева

Документ №2

Витяг із опису збірки речей художника В. Л. Масляникова, які походять з території Київщини

№ viii	Назва	Опис	Місце походжен ня	Регіон походжен ня	У кого придбан о	Ар к ix
Метальові вироби						
1	Казанок гайдамацький	кований з червоної міді	Спіжки, с.	Таращанськ ий повіт на Київщині	у Топчія	130.
5	Кружка	червоної міді з двома ручками та чеканою рибкою на дні	Оране, с.	Радомисльс ький повіт на Київщині		130.
17	Тарілка	з полудою червоної міді, дата 1690 р. з поміткою майстра	Тстіїв, м.	Таращанськ ий повіт на Київщині		130 зв.
20	Свічник	жовтої міді	Горностай поль, м.	Радомисльс ький повіт на Київщині		130 зв.
27	Кручок (мірка для горілки)	червоної міді	Хвастов, м.	на Київщині		131.
28	Кручок	жовтої міді	Ольшанка, с.	Скви́рський повіт на Київщині		131.
29	Чарка	жовтої міді	Чернобиль, м.	Радомисльс ький повіт на Київщині		131.
30	Чарка	жовтої міді	Гермаповка, м.	Київський повіт на Київщині		131.
31	Чарка	жовтої міді	Германовка, м.	Київський повіт на Київщині		131.
32	Чарка	червоної міді	Звиняче, с.	Таращанськ ий повіт на Київщині		131.
37	Кухлик	жовтої міді	Лобачів, с.	Таращанськ ий повіт на		131.

XX Класнавічкі чытанія імені о. Петра Лебедінцава

				Київціні		
38	Чарка	чэрвоноі мідзі	Біла Цэрква, м.	Сквірскіі павіт на Київціні		131.
40	Чарка	XIV віку	Пятігорі, с.	Тарацанскіі павіт на Київціні		131.
55	Чарка	чэрвоноі мідзі	Богуслаў, м.	на Київціні	у Капустенка	131 зв.
56	Чарочка	чэрвоноі мідзі	Богуслаў, м.	на Київціні	у Капустенка	131 зв.
57	Чарка	чэрвоноі мідзі	Ржышчів, м.	на Київціні	у Кононіхі	131 зв.
58	Чарка	чэрвоноі мідзі	Кагарлік, м.	на Київціні		132.
59	Чарка	чэрвоноі мідзі	Горностаі паць, м.	Радаміслськыі павіт на Київціні		132.
Розкопі						
48	Стремено козацьке		Вікопане з Кононіхінога кургану на гораді. Місце стоянкі вйська гетьмана Тетері - с. Черепін, Тарацанскаго паівту на Київціні			137.
49	Спіс					137.
50	Лезо шаблі					137.
51, 52	Бомбі залізнзі з легкой гарматы					137.
53	Куля залізна з великоі гаківніці					137.
54, 55, 56	Кулі залізнзі з маліх гаківніць					137.
Козацькі речі						
11, 12, 13, 14	Ключі від колодок (4 шт.)		Богуслаў, м.	на Київціні	*	137 зв.

XX Класнаві читання імені о. Петра Лебединцева

19	Ножниці		Вітачів, с.	Обухівський район на Київщині	у П. І. Нещере та	137 зв.
28	Рожок на порох, гайдамацький		Лобачів, с.	Таращанський повіт на Київщині	у Щура	138.
41	Ніж гайдамацький		Лобачів, с.	Таращанський повіт на Київщині	у Швиду на	138 зв.
Ювелірні речі						
2	Сережки	бомбочки, XVIII в.	Ольшанка, с.	Таращанський повіт на Київщині		138 зв.
3	Сережки	срібні, XVI в.	Жаботин, с.	Чигиринський повіт на Київщині		138 зв.
14	Сережки	гранатові, з перлами, XVII в.	Гостра Могила, с.	Таращанський повіт на Київщині		138 зв.
15	Сережки	срібні, з позолотою і коралами, XVIII в.	Ольшанка, с.	на Київщині		139.
17	Сережки	срібні, з позолотою, XVII в.	Біла Церква, м.	на Київщині		139.
18	Сережки	срібні, з позолотою (кристаль з перлами), XVII в.	Оддай-Поле, с.	Таращанський повіт на Київщині		139.
20	Сережки	срібні, з позолотою, гранатами і перлами	Паволоч, м.	на Київщині		139.
29	Сережка	срібна, з хрусталем (шляхецька), XVIII в.	Паволоч, м.	на Київщині		139.
31	Сережки	бронзові, XVI в.	Канів, м.	на Київщині		139.
Перені						
1	Перстень	бронзовий з сардоліком, XII в.	Княжа Гора (біля Каніва)	на Київщині		139 зв.

XX Класнавічкі чітанія імені о. Петра Лебедзіцэва

2	Перстень	бронзавы, XII в.	Вышгород, с.	на Кіўшчыні		139 зв.
3	Перстень	србніы, з трыма зеленымі камінцямі	Знайдэно у Кононіхіному кургані на місці стоянкі вайска гетмана Тетері.			139 зв.
4	Перстень	србніы, з сардоліком, XVI в.	Чэркасы, м.	на Кіўшчыні		139 зв.
5	Перстень	србніы, з чэрвоным сардоліком, XVII в.	Медведівка, с.	Чыгірынскіы повіт на Кіўшчыні		139 зв.
6	Перстень	бронзавы, оздоблены, з попіўскім гербом XV в.	Хвастов, м.	на Кіўшчыні		139 зв.
7	Перстень	србніы, жіночы, з сірым сардоліком, XVII в.	Біла Цэрква, м.	на Кіўшчыні		139 зв.
9	Перстень	србніы, XVI в.	Гостра Могила, с.	Тарацанскіы повіт на Кіўшчыні		139 зв.
10	Перстень	србніы з сардоліком і гербом, XVI в.	Чыгірын, м.	на Кіўшчыні		139 зв.
12	Перстень	србніы, жіночы, з сінімі камінцямі, XVII в.	Богуслав, м.	на Кіўшчыні		139 зв.
13	Перстень	србніы, жіночы, з сардоліком, XVII в.	Ломовате, с.	Чэркаскіы повіт на Кіўшчыні		139 зв.
14	Перстень	србніы, з везрункамі, XVII в.	Таганча, м.	Чыгірынскіы повіт на Кіўшчыні		139 зв.
15	Перстень	србніы, з сардоліком і гербом, XVI в.	Суботов, м.	Чыгірынскіы повіт на Кіўшчыні		140.
19	Перстень	србніы, з камінцем, XVII в.	Тетіў, м.	Тарацанскіы повіт на Кіўшчыні		140.
24	Перстень	србніы, з везрункамі, XVII в.	Кагарлік, м.	на Кіўшчыні		140.

XX Кращі читання імені о. Петра Лебединцева

25	Перстень	срібний, з камінцем, XVII в.	Горностай поль, м.	на Київщині		140.
26	Перстень	срібний, з камінцем, XVII в.				140.
27	Перстень	срібний, з визерунками, XVII в.	Трипілля, м.	на Київщині		140.
29	Перстень	срібний, жіночий, з камінцем, XVII в.				140.
Дукачі						
1	Дукач	бронзовий, XVI в.	Біла Церква, м.	на Київщині		141 зв.
2	Дукач	срібний, XVIII в.	Пятигори, м.	на Київщині		141 зв.
4	Дукач	срібний, XVII в.	Таганча, м.	на Київщині		141 зв.
6	Дукач	срібний, за часів Катерини	Степанці, с.	Канівський повіт на Київщині		141 зв.
7	Дукач	срібний, XVII в.	Канів, м.	на Київщині		141 зв.
13	Дукач	бронзовий, маленький, XVII в.	Ольшанка, с.	на Київщині		141 зв.
Хрести жіночі						
1	Хрест	срібний, XVI в.	Княжа гора (Канів, м.)	на Київщині		142.
7	Хрест	срібний, з камінцями, XVII в.	Погребище, с.	Уманський повіт на Київщині		142.
12	Хрест	срібний, благослов. Батька й матері, XIX в.	Витачив, с.	на Київщині		142 зв.
13	Іконка	срібна, фініфта, XIX в.	Витачив, с.	на Київщині		142 зв.
14	Іконка	бронзова, фініфта, XIX в.	Витачив, с.	на Київщині		142 зв.

XX Красиві читання імені о. Петра Лебедицева

Хрести ченців						
1, 2	Хрести (2 шт.)	з зеленими камінцями, що нашивали ченці на каптурах, князівська доба	Садиба десятиної церкви (Київ, м.)	на Київщині		142 зв.
3	Підвіска	бронзова				142 зв.
Шати, ікони, хрести, кліше й чеканка						
12	Ікона	на дереві	Витачив, с.	на Київщині		143.
15	Ікона Успенія		Лобачив, с.	Таращанський повіт на Київщині		143.
16	Ікона Божої Матері	XVIII в.	Сорокотяги, с.	на Київщині		143.
17	Ікона Варвари Великомучениці	XVIII в.	Рачки, с.	Таращанський повіт на Київщині		143.
20	Іконка	олов'яна, XVII в.	Паволоч, м.	на Київщині		143.
21	Іконка	бронзова, XVII в.	Гайворон, с.	Сквирський повіт на Київщині		143.
22	Іконка	бронзова, XVII в.	Текліївка, с.	Уманський повіт на Київщині		143 зв.
23	Іконка	бронзова, XVII в.	Текліївка, с.	Уманський повіт на Київщині		143 зв.
24	Іконка	бронзова, XVIII в.	Сухий Яр, с.	Таращанський повіт на Київщині		143 зв.
25	Іконка	бронзова, XVIII в.	Сухий Яр, с.	Таращанський повіт на Київщині		143 зв.
34	Ікона	олов'яна, XVII в.	Ржищів, м.	на Київщині		143 зв.
Чаша						
1	Чаша	уніятська, подорожня	Лобачив, с.	Таращанський повіт на Київщині		143 зв.

XX Кращі навчі читання імені о. Петра Лебединцева

Срібло						
8	Чарка	з позолотою у середині, 1799 р. <i>(примітка. - Чарки роблені кийвськими майстрами)</i>	Ржищів, м.	на Київщині	у Конона	144.
13	Чарка	з позолотою, 1780 р.	Германовка, м.	на Київщині		144.
16	Чарка	з ініціал. И.Н., XVII в.	Біла Церква, м.	на Київщині		144.
17	Чарка	XVII в.	Черепинка, с.	Таращанський повіт на Київщині	у Конона	144.
19	Чарка	з ініціал. А.Ф., 1769 р.	Хвастів, м.	на Київщині		144.
23	Чарка	XVII в.	Богуслав, м.	на Київщині	у Капустенка	144.
33	Чарка	з надпайкою на дні (Щоб здавалася більшою, коли козак уп'ється), XVII в.	Дзюньків, с.	Таращанський повіт на Київщині	у шинкаря Мошки Смілера	144 зв.
39	Чарка	з ініціал. А.С., XVII в.	Ходорів, м.	на Київщині	*	144 зв.
42	Чарка	XVIII в.	Горностайполь, м.	на Київщині	*	144 зв.
43	Чарка	XVIII в.	Біла Церква, м.	на Київщині	*	144 зв.
45	Чарка	XVII в.	Хвастів, м.	на Київщині	*	144 зв.
48	Чарка	XVII в.	Богуслав, м.	на Київщині	*	144 зв.
72	Чарка	XVII в.	Виноград, м.	Звенигородського повіту на Київщині	у Масія Полицука	145.
Бисерні речі й вишивання						
8	Кисет на тютюн		Біла Церква, м.	на Київщині	у Дунаєвського	146 зв.

XX Класна читання імені о. Петра Лебедицева

14	Кисет на тютюн		Пархомовка, с.	Сквирський повіт на Київщині	з род. Вла[сина]	146 зв.
16	Вишивка	шовкова, на срібний канві	Мотронинський монастир	Чигиринський повіт на Київщині	*	146 зв.
24, 25, 26	"Воздушки" вишивані (3 шт.)		Ржищевський монастир	на Київщині	*	147.
27, 28, 29	"Потири" вишивані (3 шт.)		Ржищевський монастир	на Київщині	*	147.
Дерев'яні речі						
3	Буделко на сіль	оздоблене визерунками	Халеп'я, с.	на Київщині	у Удада	147 зв.
Зарисовки						
	Зарисовки (6 шт.)	з м. Трипілля на Київщині		на Київщині		147 зв.

ⁱ Словник художників України. – К.: Гол. ред. УРЕ, 1973. – С. 146.

ⁱⁱ *Фоменко Д. Д., Цинковська І. І., Юхимець Г. М.* Аркушеві образотворчі видання у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (1904–1923): Бібліогр. покажч. / Нац. банка України ім. В. І. Вернадського; Редкол.: О. С. Онищенко (гол.) та ін.; Авт. вступ. ст. Г. М. Юхимець. – К., НБУВ: 2001. – С. 14, 61, 62.

ⁱⁱⁱ Там само. – С. 71.

^{iv} Там само. – С. 86.

^v Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. Пугівник: Вип. 3 / Державна архівна служба України, ЦДАМЛМ України; Авт.-упорядн.: С. Куш, Л. Скрипка, М. Ходоровський. – К., 2011. – С. 211.

^{vi} ЦДАВОВ України. – Ф. 166. – Оп. 10 – Спр. 1393.

^{vii} *Ярмола О. В.* Культурні цінності вилучені з фондів Білоцерківського краєзнавчого музею у 1930-ті роки // Проблеми збереження та відродження пам'яток історії та культури. – Біла Церква, 1994. – С. 30-32.

^{viii} У списку Масляникова.

^{ix} ЦДАВОВ України. – Ф. 166. – Оп. 10. – Спр. 1393.